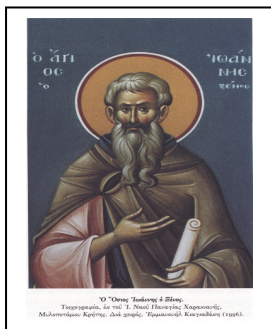

ΚΥΡ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΞΕΝΟΣ

Ο Όσιος Ιωάννης, ο επονομαζόμενος Ξένος ή Αι-Κυρ Γιάννης, όπως μαθαίνουμε από την διαθήκη του, γεννήθηκε στο χωριό Μακρά Σίβα της Επαρχίας Πυρρωτίσης της Μεσαράς, το 970, δέκα χρόνια μετά την απελευθέρωση της Κρήτης από τους Σαρακινούς.

Η Κρήτη κατά καιρούς περιήλθε στο ζυγό διαφόρων κατακτητών. Για 133 χρόνια, από το 828 μέχρι το 961, οι Σαρακινοί Άραβες είχαν μετατρέψει την Κρήτη κέντρο των πειρατικών επιδρομών τους, στο Αιγαίο. Πολλές πόλεις και χωριά της είχαν κυριολεκτικά καταστραφεί και οι Χριστιανοί είχαν πρόβλημα επιβίωσης, όσοι βέβαια είχαν γλιτώσει από τις σφαγές και τον εξισλαμισμό¹.

Έτσι όταν απελευθερώθηκε η Κρήτη το 961 από τον Νικηφόρο Φωκά, υπήρξε άμεση η ανάγκη επανευαγγελισμού των κατοίκων της. Αν και οι γονείς του ήταν ευσεβείς και εύποροι ο Όσιος Ιωάννης από νεαρής ηλικίας αγάπησε τον Χριστό και αφιέρωσε την ζωή του στον μοναχισμό και στην άσκηση².

Ο Όσιος Ιωάννης ο Ξένος θεωρείται συνεχιστής της Ιεραποστολικής δράσεως του Οσίου Αθανασίου του Αθωνίτη και του Οσίου Νίκωνος του Μετανοείτε, αφού για 50 χρόνια κήρυττε και έκτιζε ναούς και μονές πηγαίνοντας από τόπο σε τόπο σε όλη την Κρήτη.

Οι δυο προηγούμενοι Ιεραπόστολοι από τον Όσιο Ιωάννη όπως προαναφέρθηκαν είχαν αναλάβει την αναβλάστηση της Ορθοδόξου πίστεως και ζωής στη μεγαλόνησο. Οι δυο όμως αυτοί άντρες δεν παρέμειναν στην Κρήτη. Ο μεν Άγιος Αθανάσιος παρέμεινε για λίγο διάστημα στην Κρήτη και έφυγε για το Άγιον Όρος όπου ίδρυσε την Μονή της Μεγίστης Λαύρας. Ο Όσιος Νίκων ο «Μετανοείτε» παρέμεινε επτά χρόνια στην Κρήτη έδρασε κυρίως στην ανατολικοκεντρική νήσο και κατόπιν έφυγε για τη Λακωνία όπου σήμερα τιμάται ως Πολιούχος Άγιος της Σπάρτης (λέγεται «Μετανοείτε», διότι συνέχεια στο κήρυγμά του καλούσε τους ανθρώπους να μετανοήσουν). Μόνο ο όσιος Ιωάννης ο Ξένος παρέμεινε στο νησί μέχρι το θάνατό του³.

Ο Όσιος πατήρ ημών, εκτός από μέγας Ιεραπόστολος υπήρξε και γνώστης της Χριστιανικής φιλοσοφίας. Δεν ήταν μόνο μεθοδικός και πρακτικός, αλλά και λόγιος, συνέγραψε ομιλίες στο κατά Ματθαίο Ευαγγέλιο, πιθανώς να ήταν υμνογράφος και μεταφραστής έργων του

¹ Περισσότερα, βλ. Ι. Λελεδάκη (πρωτ.), *Παναγία Αντιφωνήτρια Μυριοκεφάλων Ιστορία – Θρύλος – Παράδοσις*, Ρέθυμνο 2007, σ. 25.

² Ιερά Επαρχιακή Σύνοδος της Εκκλησίας Κρήτης, *Κρητικόν Πανάγιον ήτοι Ακολουθίαί πάντων των Εν Κρήτη Αγίων*, τ. Α', Εκδ. Ι.Ε.Σ. της Εκκλ. Κρήτης, Ηράκλειο 2001, σ. 119.

³ Ι. Λελεδάκη (πρωτ.), *ό.π.*, σσ. 25-26.

Αριστοτέλους⁴. Γι' αυτό και εγκωμιάζεται από τους υμνογράφους: «σοφός, πάνσοφος, μέγας φωστήρ», «θεοφόρος, νουνεχής, εμπειρότατος, φιλέρημος, ασκητών κλέος, οσίων καύχημα, Κρήτης το καύχημα».

Κέντρο και άξονας της Ιεραποστολικής δράσεως του Αγίου υπήρξε η Ιερά Μονή Παναγίας των Μυριοκεφάλων⁵ την οποία ο Άγιος ίδρυσε με θαυμαστό τρόπο (όπως και τα περισσότερα προσκυνήματά του) κατόπιν εντολής της Παναγίας. Εννέα κτίσματα του Αγίου διαβάζουμε στη διαθήκη και βιογραφία του: 1) ο Ναός του Αγίου Ευτυχίου και Ευτυχιανού⁶, 2) η Ιερά Μονή Παναγίας Μυριοκεφάλων, 3) ο Ναός Αγίου Γεωργίου Δούβρικα στη θέση Μέλικας⁷, 4) ο Ναός του Αγίου Γεωργίου (Ψαροπιαστή)⁸, 5) η Ιερά Μονή Αγίου Παταπίου⁹, 6) ο Ναός της Ζωοδόχου Πηγής Κουφού (γνωστός ως Αη Κυρ-Γιάννης Κουφού)¹⁰, 7) Ο Ναός Αγίου Παύλου Σφακίων, 8) ο Ναός Αγίου Γεωργίου στις Αζωγυρές¹¹, 9) ο Ναός Αγίου Ευσταθίου Ακτής Κισάμου.

⁴ «Ο Χρύσανθος Νοταράς, ἐν καταλόγῳ τῶν ἐν Ἄθωνι Βιβλιοθηκῶν». Εἶχε πληροφορηθεῖ ὅτι ἐν τῇ Λαύρᾳ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου εὐρίσκονται «ὁμίλια εἰς τό κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἐκλεγήσαι παρὰ Ἰωάννου μοναχοῦ τοῦ Ἐένου» (Κρητικά Χρονικά, τόμος 2). «Οὗτος ὁ μεμβράνιος Κῶδιξ εἶναι τοῦ 12ου αἰῶνος καί φέρει ἐνδειξιν 140 Β'40».

Περισσότερα, βλ. Ι. Λελεδάκη (πρωτ.), ὁ.π., σ. 43.

⁵ Το χωριό απέχει 37 χιλιόμετρα από το Ρέθυμνο. Στην απογραφή του 1981 εμφανίζεται με 266 κατοίκους. Βρίσκεται σε υψόμετρο 500 μέτρων. Η διαδρομή προς Μυριοκέφαλα είναι: διακλάδωση αριστερά στο 22,5 χιλιόμετρο (Επισκοπή) του παλιού δρόμου προς Αργυρούπολη – Μυριοκέφαλα. Βρίσκεται στις βόρειες πλαγιές του όρους Κακάβες ή Κρουνερίτης, με θέα προς τη μεγάλη κοιλάδα της Ασή Γωνιάς. Το όνομά του το χωριό το οφείλει στις πολλές κορυφές (κεφάλια) που το περικυκλώνουν, κατά μια άποψη. Σύμφωνα όμως με μια δεύτερη εκδοχή, πήρε την ονομασία αυτή από ένα λόφο – τον Μυριοκέφαλο – πάνω στον οποίο κτίστηκε ο πρώτος συνοικισμός. <http://www.futurenetservices.com/tedkrethimnon/horia/miriokefala.htm>

⁶ Ο Ναός αυτός βρίσκεται στην επαρχία Πυργιωτίσσης Μεσαράς. Ι. Λελεδάκη (πρωτ.), ὁ.π., σ. 32.

⁷ Μέλικας είναι το σημερινό χωριό Δράμια Αποκορώνου. Ι. Λελεδάκη (πρωτ.), ὁ.π., σ. 32.

⁸ Ναός στο Χωριό Πηγής Ρεθύμνου. Ονομάσθηκε έτσι, διότι, όπως αναφέρει η παράδοση, κατά την ανέγερσίν του, παρουσιάσθηκε μεγάλη έλλειψη τροφίμων και ο Άγιος έστειλε τους ψαράδες του χωριού να ψαρέψουν στο όνομα του Αγ. Γεωργίου. Έπιασαν δε τόσα πολλά ψάρια, ώστε όλοι πίστεψαν ότι αυτό προήλθε από θαύμα του Αγίου, γι' αυτό και επωνομάσθηκε Ψαροπιαστής. Ι. Λελεδάκη (πρωτ.), ὁ.π., σ. 33.

⁹ Η Ιερά Μονή Αγίου Παταπίου βρίσκεται στο χωριό Μουσέλα στα σύνορα των νομών Ρεθύμνης και Χανίων. Ο Μουσέλας είναι από τους πιο μεγάλους ποταμούς του νομού Ρεθύμνης και αποτελεί το σύνορο του νομού με το Νομό Χανίων. Πηγάζει από τις πηγές της «Αγίας Δύναμης» κάτω από την Αργυρούπολη και χύνεται κοντά στα Δράμια.

α) Ι. Λελεδάκη (πρωτ.), ὁ.π., σ. 34. β) Λ. Κρουβρυσανάκη, *Πανόραμα Ρεθύμνου*, Εκδ. Γραφοτεχνική Κρήτης Α.Ε.Ε., Ρέθυμνο 2006, σ. 23.

¹⁰ Κουφός είναι κόμη της Επαρχίας Κυδωνίας, ἔνθα σώζεται μέχρι σήμερον ὁ ὑπό τοῦ Ἁγίου ἀνεγερθεῖς ἱερός της Ζωοδόχου Πηγής ναός φέρων χρονολογίαν 1004. Τ. Συλλιγαρδάκη (επισκ.), *Κρητικόν Λειμωνάριον*, Αθήνα 1984, σ. 76.

¹¹ Αζωγυρές: είναι χωριό της Επαρχίας Σελίνου. Ι. Λελεδάκη (πρωτ.), ὁ.π., σ. 35.

Σ' αυτήν τη χρονολογική σειρά τοποθετούνται τα κτίσματα και η κτιριολογική δράση του Αγίου¹². Σύμφωνα με την διαθήκη του «*άπαντα τα εν Κρήτη καθιδρύματα αυτού*» τα αφιέρωσε στην Ιερά Μονή της Παναγίας των Μυριοκεφάλων, δύναται λοιπόν να χαρακτηρισθούν ως εξαρτήματα – παρεκκλήσια της Μονής Μυριοκεφάλων.

Αξίζει να αναφέρουμε ορισμένα στοιχεία για την ίδρυση της Ιεράς Μονής Μυριοκεφάλων: Η παράδοση και ο βίος του Οσίου μας αναφέρει για την ίδρυση της Μονής ότι ιδρύθηκε μετά από εντολή της Παναγίας. Ο ασκητής Ιωάννης πηγαίνοντας από τόπο σε τόπο έφτασε στην Τούρμα (τοπονύμιο της περιοχής) Καλαμώνα, στο βουνό Μυριοκέφαλο. Ο χειμώνας ήταν βαρύς και ο Ιωάννης έμεινε σ' ένα σπήλαιο, στη θέση Κούμαρο προσευχόμενος και τρώγοντας αγριόχορτα. Μόλις μπήκε στο σπήλαιο έμεινε τυφλός για 7 ημέρες, χωρίς να πάψει να προσεύχεται.

Την 7^η μέρα άκουσε μια φωνή να του λέει: «*Ιωάννη, βγες έξω και κοίταξε ανατολικά*», πειθαρχώντας λοιπόν σ' αυτή τη φωνή, βγαίνοντας έξω και αφού στράφηκε στην ανατολή, επανήλθε το φως των ματιών του, τότε είδε ένα μεγάλο φως. Η φωνή συνέχισε: «*Ιωάννη σε αυτόν τον τόπο να κτίσεις εκκλησία στο όνομα της υπεραγίας Θεοτόκου της Αντιφωνήτριας*». Έφθασε λίγη απόσταση από το μέρος που έβλεπε το φως, εκεί κουρασμένος και διψασμένος τον πήρε βαθύς ύπνος. Στο όνειρό του είδε άγγελο ο οποίος του είπε: «*Ιωάννη μη γυρίσεις πίσω, να κάνεις τον σταυρό σου προς την ανατολή και να θέσεις το χέρι σου στη γη και θα βγει νερό να πιείς, για να συνεχίσεις το έργο σου*». Αμέσως έκανε τον σταυρό του έβαλε το χέρι του στη γη με τα 5 δάχτυλά του. Από τη θέση αυτή άρχισε να τρέχει νερό από 5 πηγές (σώζονται και σήμερα), πλύθηκε και ξεκουράστηκε. Άρχισε τότε να ψάχνει μέσα στους βάλτους για την εικόνα, χωρίς αποτέλεσμα. Τότε οι εργάτες έβαλαν φωτιά και ενώ καιγόταν το δάσος, ακούστηκε μια φωνή: «*Εδώ Είμαι*». Ο Ιωάννης έτρεξε αμέσως και βρήκε την εικόνα της Παναγίας μέσα στις φλόγες, καμένη λίγο στην άκρη (έτσι σώζεται και σήμερα). Αγόρασε τότε το μέρος και με τη βοήθεια των χριστιανών έχτισε τη Μονή σ' όνομα της Παναγίας της Αντιφωνήτριας (επειδή η φωνή τον πρόσταξε).

Ο Ιωάννης άφησε τότε το μοναχό Λουκά να συνεχίσει το χτίσιμο και αυτός πήγε σε διάφορα μέρη να κηρύξει το Λόγο Του Θεού. Όταν γύρισε ο ναός δεν είχε τελειώσει και άρχισε εράνους σε μονές για να την ολοκληρώσει του. Το 1025 πήγε στην Κωνσταντινούπολη στον αυτοκράτορα Ρωμανό και στον Πατριάρχη Αλέξιο για να εξασφαλίσει σταυροπηγιακή αξία (δηλαδή να υπάγεται στη δικαιοδοσία του Πατριάρχη), φέρνοντας εικόνες με ιερά σκεύη κ.ά.

¹² Τ. Συλλιγαροδάκη (Μητρ.), *Χριστού Λίβανος*, εκδ. Ρέθυμνο 1982, σ. 247.

Υπάρχουν άλλες δυο εκδοχές για την εικόνα της Παναγίας: Η μια αναφέρει ότι είναι έργο του Ευαγγελιστή Λουκά, και η άλλη αναφέρει ότι την εικόνα της Παναγίας την έφερε ο Όσιος Ιωάννης από την Κωνσταντινούπολη την οποία λέγεται του παρέδωσε ο τότε Πατριάρχης Αλέξιος μαζί με το χρυσόβουλο χαρτί «σιγίλλιο» που του εξασφάλισε την ανεξαρτησία της Μονής¹³.

Η φήμη του προσκυνήματος της Παναγίας διατηρείται και σήμερα και ιδιαίτερα στις 8 Σεπτεμβρίου, ημέρα της γιορτής της. Η Μονή συνέχισε τη λειτουργία της μέχρι τη Β' βυζαντινή περίοδο, ενώ επί Βενετοκρατίας δεν υπάρχουν πληροφορίες. Το 1755 ανακαινίστηκε και λίγο αργότερα έπαθε καταστροφές από τους Τούρκους, για ν' ανακαινιστεί ξανά το 1840 από τον ηγούμενο Ματθαίο. Το 1852 αναγνωρίστηκε σταυροπηγιακή και σταμάτησε η κηδεμονία της από τη Μονή Ρουστίκων. Το 1900 κρίθηκε διαλυτέα Μονή και από το 1961 είναι ενοριακός ναός – ιερό προσκύνημα της Ιεράς Μητροπόλεως Ρεθύμνης & Αυλοποτάμου¹⁴.

Υπάρχουν πολλοί θρύλοι, παραδόσεις και αναλυτικές περιγραφές για τους ναούς, τις μονές, τα ιδρύματα και κάθε προσκύνημα που ίδρυσε ο Όσιος Ιωάννης ο Ξένος.

Από τον βίο του διακρίνουμε ότι πρόκειται για μια μεγάλη Εκκλησιαστική Μορφή. Η Ιεραποστολή υπήρξε ο βασικός και κύριος σκοπός του βίου του. Αφιέρωσε την ζωή του στην διάδοση του Ευαγγελίου στην εμπέδωση της εθνικοθησκευτικής συνειδήσεως, στην οργάνωση της εκκλησιαστικής ζωής και του μοναχικού βίου και στην ανέγερση δεκάδων Ναών και Μονών¹⁵.

Η Αγία Κάρα Του μετακομίσθηκε και φυλάσσεται στον Ιερό Ναό του Αγίου Κυρίου Ιωάννου του ομωνύμου χωριού της Επαρχίας Κισσάμου, μετά πολλής ευλαβείας υπό των Ευσεβών κατοίκων του χωριού. Έκτοτε βλύζουσα ιαμάτων χαρίσματα σε όσους πιστούς επικαλούνται την βοήθεια του Οσίου και την Χάρη του¹⁶.

Ο Επίσημος αναγνώρισης του Αγίου Ιωάννου έγινε από την Εκκλησία επί της Πατριαρχίας του Κυρίλλου Λουκάρεως 29 Απριλίου 1632 και η μνήμη του εορτάζεται 20 Σεπτεμβρίου¹⁷.

¹³ Περισσότερα, βλ. Ι. Λελεδάκη (πρωτ.), *ό.π.*, σσ. 28-36.

¹⁴ Λ. Κρυσσοβουσανάκη, *ό.π.*, σ. 147.

¹⁵ Ι. Λελεδάκη (πρωτ.), *ό.π.*, σ. 44.

¹⁶ Τ. Συλλιγαρδάκη (Μητρ.), *Κρητικόν Λειμωνάριον*, Αθήνα 1984, σ. 78.

¹⁷ Ι. Λελεδάκη (πρωτ.), *ό.π.*, σ. 45.

Ἀπολυτίκιον Ὁσίου

Ἦχος ἀ

«Τῆς Κρήτης τόν Γόνον καί Ἀσκητῶν ἐγκαλώπισμα Ναῶν παμπόλλων
ἰδρυτήν, Ἰωάννην τόν Ὁσιον, τιμήσωμεν ἐν ὕμνοις οἱ πιστοί, βοῶντες πρὸς
αὐτόν χαρμονικῶς σῶζε τᾶς λιταῖς σου τούς τήν μνήμην σου τελοῦντας καί
βοῶντας σοί. Δόξα τῷ σέ δοξάσαντι Χριστῷ δόξα τῷ σέ θαυμαστώσαντι,
δόξα τῷ ἐνεργουντι διά σου πασιν ἰάματα».